

מנוצלים עדידי הטלוויזיה
כתיבה מתוך החושך

בעצם. את כל רקעי התרבותי קיבלתי מסרטי-ילדים וזולים. לכן נראה לי טבעי ביותר שתכנים סינמטיים, בצירוף הספרים שקראתי, תרמו לי הרבה מאד לעיצוב סיגנולי. אני נוטה להאמין שהטלוויזיה משפיעה כיום על ספרי-ההווה הצעירים, או על הילדים שהפכו סופרים. אני מתעניין בדעתם עד מאד. אני אוהב לקרוא סיפורים קצרים לפני תלמידי בתי-ספר. על כל ספר לקרוא יצירות בבתי-ספר. ילדים הם שופטים מצויינים. מעניין לשמוע את דעתם. יחד עם זאת, גיליתי בכמה בתי-ספר שלימדו בהם את „בדידותו של הרץ למרתקים ארוכים“. נבחרתי. שאלתי את עצמי, איך הם לימדו ?

אם לשוב לנושא הטלוויזיה והסיפורות, אסור לשכוח כי הספר הוא הזרם הרדיקאלי המרכזי של כל תרבות — הספר, ולא הטלוויזיה והקולנוע. רוחה של כל ארץ היא שירתה וסיפורותה. ויש סיבה לדבר, היא שכאשר אנשים קוראים הם מבצעים פעילות חובבנית. הם פאסיביים כאשר הם צופים בטלוויזיה. יותר מזה, הם בעצם מנוצלים עלי-ידה.

אני נחשב כסופר אנגלי. עלי להדגיש שאנגליה היא הרקע התרבותי שלי, אך מעולם לא חשתי שלונדון היא המרכז התרבותי שלי. כאשר החלטתי, בשנת '52 להיות לסופר, האוירה הסיפורתית בלונדון הייתה מתה לחלוטין. כאשר שהיית בפאלמה דה-מאיווקה התחלתי להתחשם מהתרבות האמריקאית, ועלי להודות שהסחח המניע שלי בראשית דרכי היה יותר אמריקאי מאשר אנגלי. סיבה אחרת היא שכבר בילדותי, התעניינתי יותר בסיפורות צרפתיות מאשר בסיפורות אנגליות. בילדותי קראתי את אלכסנדר דיומא ואת ויקטור הוגו בשקיקה רבה, לפני שקראתי את צ'ארלס דיקנס.

אני מניח שגם זה מעיד על תהליך מליטתי מתוך התבונה-הבריטית. על כל פנים, התבוננות בתורה זו מרחוק מביאה לי בהירות רבה וניקיון סיפורתי רב. והרי כדי להגיע לבהירות יש צורך בדיאלוג רב, ובעיקר בפרספקטיבה טובה.

מתוך שאיני חפץ למות. אילולא כתבתי — רוחי היתה מתה ליה. הכתיבה משמשת עבורי מעין פעילות רוחנית שבלי-עדיה איני מסוגל להתקיים. כל מה שכתבתי עד כה דן באופן ישיר או עקיף בדברים שעברתי. אני מאמין שעלי למצות את עצמי, ואיני כותב לשם הכתיבה. בתהליך הכתיבה שלי אני בונה נפשות פועלות, וממלא בהן את המודעות שלי. זו הסיבה לכך שאני מתחיל באדם, ולא בסיטואציה הסיפורתית או במצבים של השתעבדות לעלילה.

קשה להתמודד עם כוח-תרבותי אחר

גדלתי בתקופה ללא טלוויזיה. בעיני, הטלוויזיה אינה קיימת. קשה מאד לכתוב כשאתה מתמודד עם כוח-תרבותי אחר. לעומת זאת גדלתי עם הקולנוע הזול.

נהגים להתשיב אותי כ„סופר מעמדי“. הרקע הוא ברור, והקווים התחתים בין מעמדות ברורים גם הם, למרות שהטלוויזיה ותרבות-המהמנים מתיזים ציפויים על הקו התוחם בין מעמדות. גם באנגליה יש אותם המגנים הפונים לעבר הימין. התרבות שלי ושל אחרים לא שינתה בהם מאומה. יחד עם זאת, מוטב להדגיש שכיום יותר ויותר סופרים מגיעים אצלנו לזווית סיפורי-תית. התוצאה היא שמהבחינה התת-הברתית הם לכודים במצב שבו אינם נמשכים ימינה, ואינם משפיעים על ההמונים בכתיבה בצורה ישירה ואם משפיעים אז רק בתת-הכרה.

זהו תהליך ממושך. הוא עלול לארוך 100 או יותר שנים. אסור להחזיק סופרים לעוסק בכתיבה פוליטית-חברתית מוגדרת. תהליך השפעת הסופרים תובע צמיחה מתמדת וטיבעית. על הסופרים לכתוב לקהל בלי שונו ואסור להם, לסופרים בעלי-התודעה, לכתוב בסיגנון הקומיוניסטי הישן של ה„סיפורות לפועלים“. יש להעניק בסיפורות להמונים חוש-הומור, ולא כוח פליטי או תחשה מעמדית.

אני חי בחשיכה. אני מנסה ליצור מסביבי מעט אור. איני רואה ואיני מסוגל לחיות ולכתוב כאשר אני רואה מכאן ועד להררי-החושך. כאשר יש לי תומך באותה חשיכה, אני מתחיל לכתוב. כאשר אני מתחיל לכתוב אין לי קונספציה סיפורתית, או אידיאולוגיה — ייתכן שיש לזה גורם ברקע המעמדי שלי. קיים פער עצום בין כתיבה לבין ידיעה על מה אתה כותב. איני מסוגל להסביר מה ולמה כתבתי.

הגעתי למסקנה שאם אתה חפץ להביע את עצמך, עליך להביע אך-יורק את עצמך. לכן אני כותב לעצמי — ולא לשום אדם אחר. אלא שהדבר אינו פשוט. הרי אני מוצר של תברה. קראתי, כך שייחכן שאני גם מעתיק מאחרים. על כל פנים, האמת היא שאני כותב

ח"כ משה שמיר: „בוא לא ניתן לסופר תפקיד של נביא.“

„עשרת הנאשמים“ של נגיב מחפוז * העורכת שגילתה כי „הרומן הישראלי אכן חי...“

הד"ר אוריאל אופק: נחתום המעיד וממליץ על עיסת תרגומו

כתר על שהציעה לי לתרגם את מוטל בן פייסי החזן בשביל הסידרה. עבודת תרגום זו הייתה לי בבחינת חווייה יחידה במינה ששולבו בה הנאה, הודעות וגם תקווה: כך אולי היה כותב מוטל (בן פייסי) את סיפורו, אילו היה כותב אותו כיום עיברית. שכן איווה התרגום הטוב? זה שאלו המחבר היה כותב את יצירתו עיברית — כך היא כותבת. במילים אחרות, נחתום המעיד וממליץ על עיסת תרגומו * בתשובה לשאלה בדבר יחסו לתיאטרון הישראלי בעש שרתיחיוןן החדש זכולון המר: „בדעתי לבדוק מחדש את האיוון בין הנושאים המועלים בתיאטרות. הנופש אומנם לא יוגבל, אך דרושה הרחבת עם התיאטרות באשר להכנסת העולאת יותר יצירות בלקוחות מן המקורות של עמנו...“ * „תקנה מס' 17 מדבר רישום עיתונים זכיתבי

חיים גורי
הו זו דרכי האחרונה

עם במדינת-ישראל מסוגלת להערים קשיים על דרכם של מרבית כיתבי-העת הסיפורתיים במדינה שאינם נושאים רור חים כלשהם. שר-התיקשרות לשעבר אהרן רון אוון חתם, לפני שעזב את מיסאו, על המימון הקרוי „תקנות בדבר רישום עיתונים במשרד התיקשרות ומישרותם“. המערימה קשיים על 660 עיתונים, כיתבי עת ודו-שבוועונים. ברשימה על תקנה זו כתב העיתונאי רב גניחובסקי: „מבר ססת על אפלייה גלויה וברורה — שהן מעל כל, אנושית-תרבותית“ * תחת הכר תרת בקשה הודיע המשורר חיים גורי לקוראיו בדבר כי פרש זמנית ומכתבת מדורו בעיתון זה, לרגל עיסוקו בהכנתם של שני סיפורי-שואל: „אל נא תאמר הן זו דרכי האחרונה“ (שם זמני), והאחר: „עם חותר אל החוף“ (שם זמני) * הסופר יצחק אורפז קובע, בקשר לידיעה שר פורסמה (נמר של נייר 27.7.77), וטענה שישמעה עקשנית המהלכת בטרקליני הי סיפורות טוענת שהמשורר י.א. אורפז (ששירים שלו פורסמו בירחון הסיפורות פרוזה 15/6) הוא שסיעט של אורפז. אורפז טוען: „השם י.א. אורפז איננו, ומעולם לא היה, הפסבדונים שלי, ויחד עם זאת יש לי עימו תיכרות מלאה“ * המשוררים העיבריים יהודה עמיחי ונתן יונתן והמשוררים פאולו עבדאללה ושכיב ג'חשן השתתפו ב„יצירה“ פורום משוררים יהודי-ערבי. שנערך בגבעות לאטון * „החול בשק...“ כך אמר מחזאי ועיתונאי נודע בתל-אביב למיקרא מודע על „מפעל מנויים“ שפיסמה הנהלת התיאטרון הבימה מבלי לפרש את שמות-ההצגות שהיא עומדת להעלות.

בערב סיפורתי שנערך בחנוכה-ספרים ירושלמית אמר ח"כ משה שמיר אחרי הצגת העמדות הפוליטיות של גיבורותיו בסיפורו יונה בחצר זרה העוסק בפסח שנת 1920, בירושלים, שהוא מצדד בזכות ההשקפה שבה משתלבת הסיפורות בפוליטיקה. אחד הנוכחים באותו ערב טען כי אליק, גיבורו במו ידיו של שמיר, מציג השקפת-עולם זוגית. בדברי תשובתו קבע שמיר: „אליק, בדומה לכל הדורות, לחם באויב הראשי בארץ, אויב שהינו אחד — הערבי.“ שמיר שלל באותה הודמנות את הטיעון בדבר השוני הקיים בין השקפות גיבוריו השונים, וכאשר נשאל בפי אחד הנוכחים אם תפקיד הסופר לשמש היום כנביא ולראות כיצד יוצאים מהמתח עם הערבים, קבע שמיר: „בוא לי ניתן לסופר תפקיד של נביא.“ * בין הספרים העומדים לראות אור השנה בספריה לעם של עם עורב נכללת הספרים חסיבת פרידה של מילאן קונדרה (מחבר הבריוחה) והספר הזהוב של דוריס לסינג, וכן הסתיו של הפטריארך מאת גבריאל גארסייה מארקז (מחבר 100 שנים של בידוד) * הסרט עשרת הנאשמים שזכה בשבוע שעבר בפרס האוסקר מבוסס על ספר בשם זה מאת הסופר המצרי נגיב מחפוז. בדומה לספר, מתאר גם הסרט רצח המתרחש בבית-הזוגות. המשטרה לוכדת 10 נאשמים, ביניהם מהנשם שנהל בבית-הזוגות וסות-מיקרקעין ועוד כמה דמויות המתארות את תחלואי התברה המצרית. את הרצח, כך מתברר לבסוף, ביצע סטודנט צעיר ושהתאהב במנהלת בית-הברשת, המחליט לחשוף את נגעי חברתו. משורר ירושלמי נודע ישמע את סיפור עשרת הנאשמים, התקנא ושאל: „מתי נקרא ספר כזה, או נצפה בסרט כזה שיתאר את תחלואי החברה הישראלית? * בדף לסיפורות של שידורי ישראל קבעה מסיקת ועורכת התוכנית דליה עמית קביעה סיפורתית חדשנית בפחה סיקור ספריהם של יעקב עבתיאי (זכרון דברים) ויעל מדיני (קווים וקש-תות) כי „הרומן הישראלי אכן חי...“ על קביעה זו השיב סופר תל-אביב צעיר, אמת לאמתה, והרומן הישראלי אכן חי, על-מנת להעניק חיים לדרך לסיפורות של הרדיו...“ * הדוקטור לסיפורות-ילדים אוריאל אופק חרג ממתכונת האתיקה המקובלות, כאשר פירסם במעריב רושימה על אודות „סידרת סיפורי קלאסיקה לילדים“ (ולא „סידרת סיפורי ילדים קלאסיים“ — בסיגנונו של אופק) הרואה אור בתור צאת כתב בירושלים. אופק אינו מסתיר את המניעים לכתיבת רשימתו, והוא מציין: „יורשה לי לסיים את הרשימה בנימה אישית. מכיר אני טובה לעורכת סיפורי

משה שמיר
אויב אחד — הערבי